

4213

I.

Åminnelsetavla.

Ännu kan man finna en och annan s.k. Åminnelsetavla, vilken avser att bevar^a minnet av en död. En sådan fanns i Ö. Karaby, vilken hade följande inscription.

Åminnelse

Efter Efter Karl Olfsson

Född den 26 Februari 1886, Död den 1 Januari 1887.

Säll den som menlöd fann sin graf För åren,

Lik spåda blomman, som föll af om våren

Du i det stilla Gick ner du lilla,

Fören ondskan hunnit ditt förstånd förvilla.

Sv. Ps. 493 v. 1.

II.

Marieholmsfabriken.

Yllefabriken i Marieholm i Reslövs församling, ^{har} ~~och~~ ju genom sin stora utveckling kommit att sätta sin prägel på den trakt

Skriv endast på denna sida!

1
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV
—*—
Åminnelsetavl:

Marieholms-
fabriken.

Reslövs förs.

där dess verksamhetsområde blivit förlagt. Denna fabrik anlades från första början av en västgöte vid namn Sundelius och var dät i början av dess rörelse ~~enbart~~ endast färgeri. Sedan har fabriken undan för undan upparbetats och utvidgats till att omfatta spinneri väveri m.m. och övriga till textilindustrien hörande grenar, så att den nu bereder arbete åt en stor arbetsstyrka omfattande både manliga och kvinnliga arbetare.

Genom denna uppblomstring har invånareantalet i det lilla samhället vid järnvägslinjen Eslöv-Landskrona-Älsingborg betydligt ökats och i följd därav har byggnadsverksamhet kommit livligt i gång, så att ett ganska stort samhälle vuxit upp där det för omkring 60 å 70 år sedan endast fanns några hus. Såsom i annat sammanhang omtalats har samhället fått sitt namn av den i närheten liggande Marieholmsgården. Innan station och fabrik voro till, var huvudpunkten av samhället koncentrerat dels kring kyrkan där Eslövs kyrkby ^{är} ~~var~~ belägen och dels uppe vid tingsstället och den i omedelbar närhet ^{därav} liggande Gästgivaregården, men hette denna del av församlingen Åkarp, vilket ^{del} ~~er~~ det alltfortfarande heter. Sålunda heter det ~~Önsjö~~, Rönnebergs, Onsjö och Harja-

gers tingsställe i Åkarp och Åkarps Gästgivaregård fast man på grund
 att slippa förväxling~~er~~ med/
 av det vid Malmö liggande Åkarp i allmänhet säger tinget i Marieholm
 och Marieholms Gästgivaregård.

Berätterskan omtalar, att då fabriken började sin verksamhet, hade
 de där anställda manliga ~~xxx~~ arbetarna en avlöning av en krona pr.
 dag utan föda~~n~~ ~~inberäknad~~ och så arbetade de från klockan sex på morgonen till
 klockan sex på kvällen, med en timmes middagsrast.

III.

Tidsbild från senare hälften av 1800-talet.

Berätterskan omtalar, att hennes föräldrar gifte sig 1853. De
 voro båda gårabarn från Frenninge vid Vollsjö. Hon hade en hemgift på
 5,000 daler och han en sparad peng på 4,000 daler. När de gifte sig k
 köpte de tio tunnland oodlad jord, vilken jordareal de uppodlade och
 bebygde. Under den tid de byggde fingo de bo på logan hos en granne.

I Det första hus de byggde inredde de ett rum. I detta fanns ej
 eldstad strax, utan man eldade i en håla i jorden och där lagade man
 sin mat tills köket blev färdigt. Detta utgjorde såväl kök, som förstu-
 ga.

Tidsbild från
 senare hälfte
 av 1800-talet

4213

4

När så byggnaden var färdig var det tid att börja odla, så att man kunde skaffa sig kreatur. Samtidigt, som odlingsarbetet framskred, fick fadern gå på dagsverksarbete hos bönderna, ty barnen kommo tätt, där voro flera, som dogo i späda ålder, men fyra blevo vuxna och behövde både mat och kläder och den inkomst gården gav var ej stor.

År 1867 var väderleken så regnig och otjänlig, att man ej fick sått så mycket jord man skulle och i följd av den dåliga väderleken blev skörden mycket dålig. Året efter eller 1868 lever ju ännu kvar i folktraditionen under namn av "de tårna åren". Detta år var det i motsats till det föregående så torrt, att ~~man~~ det ej regnade från våren då man hade sått till hösten. Potatisen, som bildats under torkperioden, slog groddar då regnet kom och man förstår hur dålig även denna skörd skulle bli.

Berätterskan omtalar, att i hennes hem räckte ej brödsäden längre än till jul. Den ena kon fick man slakta, ty man hade inte foder och det gick ej att sälja henne.

I minnet av denna förfärliga tid utbrister berätterskan:
"Ack va vi fick svälta. Vi ~~hade~~ ^{en gång} inte mat på två dygn. En gång gick far

till en välbergad farbroder, men han sade: "Ni får bæ om jära syndors förlåtelse å sin faur ni svälta ihjel." Berätterskan omtalar, att denne hårdhjärtade person blev lam innan han dog och fick kanske tid att tänka över sina hårda ord.

Ett pund bröd kostade två kronor och så var daglönen 25 öre för kvinna och 35 å 40 eller högst 50 öre för mansdagsverke. I det senare fallet skulle två vilja ha hjälp på en gång, så att den ene överbjöd den andre i daglön om någon annan ej stod att få.

Berätterskan, som var äldst av syskonen, berättar att hon vid tio års ålder fick hjälpa sin far, att gräva hål till stenar vid odlingsarbetet. Dessa stenar grävdes ned för att man skulle bli av med dem, men för att de ej skulle ligga till hinder vid körningen måste man gräva djupa hålor.

En del av jorden var vattensjuk, så den behövde dikas med för att där skulle kunna bli lite skördar för mödan.

Trots detta intensiva och strävsamma arbete lyckades fadern ej behålla gården utan måste lämna den efter tjugotre års hårt och strävsamt arbete. År 1869, vid femton års ålder, hade berätterskan sin

första plats och då hade hon nio kronor i lön för sommaren. Det var ~~en~~ att arbeta från tidigt på morgonen till sena kvällen och många gånger fick hon ingen annan kvällsmat än grovt bröd och sur mjölk.

Året efter tjänade hon och hade tjugo kronor för sommaren, men fick slita förfärligt med odlingsarbete och barkning. Man brukade förr barka och sedan sälja barken till garverierna, ty den användes vid beredning av läder.

Jorden i den trakt där berätterskaⁿ/bodde (Färs härad) var så dålig och oländig, att man vid plöjning där man hade röjt fick ha en yxa med sig, för att ~~hugga~~ hugga bort rötter och bråte, som ville hindra plogen. Hade man dräng hände det att denne fick gå med vid plöjningen och bryta upp stenarna. På denna tid hade man ej plogar av järn, utan endast en slags trä^order med en järn-spets ~~xxxxx~~ i själva spetsen av redskapet. Man hade ej hellre järnharvar utan det var harvar med träpinnar i, så man förstår att det ej var något lätt arbete.

På denna plats där berätterskan fick arbeta så hårt, fick hon gå med när drängen gropade och skyffla upp den lösa jorden samt kasta upp de lösa stenar hon orkade med, de övriga fick drängen hjälpa hen-

7 4213

7
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

ne med.

"Under det torra året hade vi ingen annan mat än sill, potatis och bröd", sade berätterskan, samt fortsätter, "Vi hade ingen häst utan vi körde mä koor, så när ja skälte te Länn å tjena så satte vi kistan i höstavöjnen å så körde far te stasjonen mä koorna. Vi jick dållit i skolan får fattia va vi å de va mäst gäramanns barnen, som di to liasom mer notis om." Här slutar berätterskan denna del av sin berättelse som är allt annat än ljus.

IV.

Åsumspojken.

Åsumspojken.

Berätterskan som är nere från den bekante kvacksalvaren "~~Åsum~~" "Åsumspojkens" hemort berättar, att där hade man ej så mycket tilltro för honom. ^h Då kallade man honom mest för "Tannapaugen" för han brukade att bota tandvärk.

Berätterskans bror tjänade hos en lantbrukare, som ej hade någon tro till honom. En gång bad han drängen rida till honom med en följa, som ej var sjuk. Åsumspojken sade ingenting vidare, men lämnade ^a

drängen en flaska med en dekokt, som man skulle giva hästen. När han kom hem lämnade han flaskan till husbonden och mest av nyfikenhet gav ~~den~~ hästen en dosis. På morgonen när de kommo ut i stallet, låg emellertid hästen och var död, så kvacksalvaren hade hämnats för, att man velat driva med honom.

Ibland hände det att han stannade hästarna för personer, som kommo där förbi, och de kunde ej köra ur fläcken förrän Åsumspoiken kommit ut och rört vid hästarna och sagt, att nu kunde de köra.

V.

Ett medel mot skabb.

Den s. k. skabbsjukdomen var förr i världen mycket utbredd, tro- ligen beroende på den dåliga hygien.

Berätterskan omtalar, att om en kvinna under havandeskapet ha- de skabb, föddes barnet med denna sjukdom, som när den var medfödd ej gick att bota på vanligt sätt.

För den skull borde naturligtvis något mystiskt medel användas och såsom osvikligt medel i detta fall ansågs följande tillvägagångs-

Ett medel
mot skabb.

vara. Modern skulle tigande gå till kyrkogården en torsdags- eller söndagskväll och söka upp ett ihåligt ben. Detta ben skulle hon taga med sig hem och genom detta skulle hon så blåsa på barnet från alla sidor, så troddes det onda gå bort. När så proceduren var utförd skulle benet bäras tillbaka till den plats där det var tagt innan solen gick upp.

VI.

Faran av att gå över en väg innan en kvinna var kyrktagen.

Såsom i annat sammanhang omtalats var det många saker en kvinna hade att iakttaga under havandeskapet och innan hon ^{var} kyrktagen. Ett sådant försiktighetsmått var säger berätterskan, att en kvinna ej fick lov att gå över en väg innan hon ~~xxa~~ var kyrktagen ty då kunde trollen få makt över henne.

VII.

En variation av Trollenässagan.

Den bekanta sägnen om den bergtagna stottsfrun på Trollenäs varierar ganska mycket ute i bygderna kring detta slott, ^{dar den} ~~men~~ ännu ~~kan~~ lever ~~de~~ kvar bland befolkningen, ~~i denna trakt~~. Berätterskan omtalar

Faran av att gå över en väg innan en kvinna var kyrktagen.

En variation av Trollenässagan.

Skåne
Fors & Olsson
Vollsjö - Ö. Karaby församling & Reslöv.
1925 1933

4213

Oppd. Olle Petron
Ber Jan Holmgren
Född 1854.

10
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

en variation jag ej förut vid mina vandringar i trakten hört tals om.

Enligt denna form av sagan skulle borgfrun för att bliva fri från trollens makt ha av dessa fått lov att lämna högen. Hon gick då till sin man och bad honom om han villex binda sitt strumpeband om livet på henne, så skulle hon bliva fri och få återvända till mänskorna. Denna tjänst vägrade han henne och då hennes frist var slut måste hon för alltid återvända till trollen. Följande morgon fann man hennes döda kropp utanför trollhögen.

VIII.

Städaren.

Berätterskan omtalar, att då hon tjänade i Reslöv brukade man då sista kärven skulle bindas, binda en mängd band om denna och sedan ställdes den ensam rakt upp på fältet. Den kallades "skandare".

Städaren.

a/ten

IX.

Den som hängde sig troddes gå igen.

För en del år sedan fanns det en krympling i Ö. Karaby som livnärde sig huvudsakligen på tiggeri. Man brukade för detta ändamål

Den som hängde sig troddes gå igen.

vistas mycket vid Åkarps gästgivaregård. Föräldrarna hade ett hus i ^{Karaby}by och vid deras död bestämdes att huset skulle säljas med förbehåll, att Jon så hette krymplingen, skulle få bo kvar till sin dödsdag.

Detta fick han, men de, som köpte huset, voro så stygga mot honom, att han fann livet så svårt, att han hände sig.

Från den dagen sades han späka och det var ingen ro i huset om nätterna. En gumma som sedan bodde i huset sade, att det knackade och väsnades om nätterna så hon kunde ej få ro.

X.

Bäckamannen som tog tvätterskan.

Det var en gång en kvinna i Frenninge by som tvättat i den genom byn rinnande bäcken. Då hon slutat tvätta kom där en man till henne och frågade om hon tvättat allt och då hon svarade ja, sade han nej.

Då hon ej kunde erinra ^{sig/} något hon hade glömt och undrade, vad det var, sade han, att det var hon själv och därmed tog han henne med sig och försvann i bäcken, ty det var ~~nämliche~~ bäckamannen hon råkat ut för och han tog nu sitt rov.

Bäckamannen
som tog tvät-
terskan.

4213

12

XI.

Karaby Lund.

Karaby lund är en mindre skogsdunge i den annars skoglösa
trakten och denna säges en gång ha varit en offerlund.

12

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Karaby Lund.

*Vu sögu
del?*